

עצה לידע בניקל כמה שנים יש משנות החורבן

הנה בשנה זו תשפ"ה אנו עומדין אלף תתקנ"ז שנים מחורבן ביהמ"ק, ובספר יוסף אומץ להר"ר יוסף יוזפא (סימן תתע"ה) כתב, מנהגי לומר לבני ציחי בקוף סעודת המפסקת בשצרון לב, צעונותינו עתה כך וכך שנים לחורבן בית מקדשינו ע"כ, וכן נהג החת"ס למנות כן בכל שנה, ותמלא כן בכמה דרשות חת"ס לו' ח' ט' אב, ובשנה זו שנת תשפ"ה אנו עומדים אלף תתק"ק נ"ז שנים מחורבן בית שני.

ובמנהג זה מיוסד על אומרים במכילתא (יתרו) מוצא דדרשות חת"ס לו' אב (דפוס תשע"ה עמוד קי"ג) אילו זכיתם הייתם מונים לבנינו של ביהמ"ק, עכשיו שלא זכיתם אתם מונים לחורבנו.

ובספר תקון יששכר [מוצא במג"א אור"ח סימן קל"א סקט"ז] על עיצור שנים ותקופות מהגאון ר' יששכר סוסאן ז"ל, שחי בתקופות האר"י ז"ל ונדפס בשנת של"ט צויניציה, הביא ענה נפלאה מרז שרירא גאון לידע צניקל כמה שנים יש משנות החורבן, הנה חורבן בית מקדשינו היתה בשנת ג"א תתכ"ח שנים לצריאת העולם, ואם תוסיף קע"צ שנים לפרט קטן, ועוד אלף שנים, תגיע למנין שנים מחורבן ביתינו, כי החורבן היתה עק"צ שנים קודם אלף הרביעי.

ולפי"ז בשנה זו שנת תשפ"ה לפ"ק אם תוסיף עליו קע"צ שנים ועוד אלף, תגיע למספר אלף תשע מאות וחמישים ושבע שנים, והוא מכון משנת ג"א תתכ"ח שנה של חורבן ביתינו עד עתה.

ובירחון אחד ראיתי, דהאומות התחילו למנות מספרם ס"ח שנים קודם החורבן, ולכן אם תחשוב למספרם תו"א מהמנין למספרם ס"ח שנים ותמלא ג"כ החשבון מכון, דהיינו שנת תשפ"ה הוא למספרם 2025 תו"א מזה ס"ח שנים, ותגיע ג"כ למנין אלף תשע מאות וחמישים ושבע שנים מחורבן הבית, ואולי יאמר סימן להו"א מספר חיי"ם ממספר הנזירים שהם צחינת פגרים מתים.

אנו עומדים אלף תתקנ"ז שנים מחורבן ביהמ"ק בעון שביטלו ק"ש וחיללו את השבת

ובדברי תורה (ח"ג אות ס"ז) כתב המנח"א, שאלף תת"כ פעמים שזכר שם הוי"ה בתורה, הוא כנגד מספר ששה תיבות שמ"ע ישראל הוי"ה אלקינו הוי"ה אח"ד שהוא אלף קי"ח, ועוד תיבת שב"ת, ועולין ביחד אלף תת"כ כמנין היות בתורה, והטעם דבמסכת חגיגה (דף ג.) איתא בתוספות שלשה מעידין זה על זה, והם ישראל שבת והקצ"ה עכ"ד.

והנה שבת ושמע ישראל היו סיבות לחורבן ביהמ"ק, דבמסכת שבת (דף קי"ט:) אמר רבי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו זה את השבת שנאמר (יחזקאל כ"ז כ"ו) ומשבותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם, שוב אמרו שם לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית, וכי המהרש"א בשביל שביטלו ק"ש שחרית, כי כן דרך המשכרים צמוש"ק לכבוד סעודת לוי מלכתא, שמבטלין ק"ש של ערבית, ולמחר גם בשחרית עוברים זמן ק"ש ואומרים הוי כי עדיין ראשי דוי עכ"ל.

ובספר תהלים מזמור המדבר ביותר מחורבן ביהמ"ק, הוא מזמור קל"ז על נהרות צבל שם ישצנו גם צבינו בזכרינו את ציון.

ועתה לא וחשוב אלף קי"ח שהוא מספר שמע ישראל ה"א ה"א, ועוד מספר תש"צ שהוא שבת, ועוד קל"ז שהוא מזמור שמקונו על החורבן באומרו על נהרות צבל שם ישצנו גם צבינו, תגיע בדויק למספר אלף תתקנ"ז, להורות שעל נהרות צבל שם ישצנו גם צבינו בזכרינו את ציון, היה בשביל שביטלו ק"ש שחרית וערבית, ושמע ישראל עולה אלף קי"ח, ובשביל שחיללו את השבת שעולה תש"צ, וצעונות אלו אנו בגלות אלף תתקנ"ז שנים, ומקוננים על נהרות צבל שם ישצנו גם צבינו בזכרינו את ציון.

חג הסוכות הוא כנגד שבת חזון

בספר שער יששכר (תמוז אות י"א) כתב בשם החוזה מלוצקין, ששלש רגלים פסח שבעות סוכות הם כנגד ג' שבעות דבין המצרים, ויו"א שפרשת דברים שבת חזון הוא כנגד חג הסוכות.

ויש לבאר בע"ה, דבספר ענינו של יום על חודש אב, הביא מה שהקשה הגאון ר' יחזקאל סרנא ז"ל ר"י חזקוני, על מה שנהגו בגלות לשמוח בחג הסוכות שמחה של מזה, וקורין אותה שמחת בית השואבה זכר לאותה שמחה שהיתה במקדש, אשר עליה אמרו חז"ל במסכת סוכה (דף נ"א.) מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו, ור"ך להבין, שאנחנו רגילין שכל פעם שמזכירין בית המקדש הוא ציגון ואצילות וחסרון שמחה,

ובהזכירנו אותה בסדר העבודה של יום הכפורים אומרים, אשרי עין ראתה שמחת בית השואבה עם שואבת רוח"ק רוח נדיבה, הלא למשמע און דאבה נפשו, ואם כן לשמחת בית השואבה מה זו עושה בחג הסוכות.

נדיש לזיין לדברי הפייטן לט"ז שמקוון בקינה (ל"ז) נר מערב כבה ושמחת בית השואבה איז מה היה לנו, ומזה ג"כ קשה לשמחת בית השואבה בסוכה מה זו עושה].

ותירץ הוא ז"ל שמה שמחין ישראל בשמחת בית השואבה, אינו זכר למקדש בלבד שנחרב בעוה"ר אשר עליה דאבה נפשו, אלא גם זכר למקדש שיצנה ב"ז וע"ז ודאי כדאי לשמות, נמלא דינס שני ענינים בזכר למקדש, האחד הוא אצילות על החורבן הנלמד מהפסוק בתהלים (קל"ז ה') אם אשכחן ירושלים תשכח ימיני, והשני הוא השתוקקות למקדש העתיד, כמו"ש חז"ל במסכת סוכה (דף מ"א). עה"פ בירמיה (ל' י"ז) ציון היא דורש אין לה מכלל צעי דרישה.

ולזה בפרשת דברים שהוא תמיד שבת חזון, אשר חיוז עלינו להתאבל על ירושלים, מוטל עלינו גם להשתוקק למקדש העתיד, וזה למדנו משמחת בית השואבה בחג הסוכות דמי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו, ופיר שייך פרשת דברים שבת חזון לחג הסוכות בשמחת בית השואבה.

על מה אבדה הארץ על עזבם את תורת

בפרשת דברים נמסר ק"ה פסוקים מלכ"ה סימן.

דיש לזכר, דהנציא ירמיה אמר (ט' י"ז) על מה אבדה הארץ על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם, ויל"ד מאי מדה כנגד מדה הוא זה, לפי שעזבו את התורה נתגרשו מארצם.

ור"ל דבתהלים (מזמור ק"ה) כתיב ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורתיו ינצורו, ואמרו בילקוט שמעוני (שלת) התורה נקראת זאת שנאמר (ואתחנן ד' מ"ד) וזאת התורה, ובפרשת מטות (ל"ד ז') כתיב זאת הארץ, להורות שאם מקיימין זאת התורה וזכין לזאת הארץ, ומכלל הן אתה שומע לאו.

וזהנה פרשת דברים הוא תמיד שבת חזון שבת קודם ט"ז, שמקוננים על חורבן ציהמ"ק וישראל שגלו מארצם, ולכן נמסר זו ק"ה פסוקים כנגד מזמור ק"ה שבתהלים, שמסיים ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חוקיו ותורתיו ינצורו, וכאשר עזבו תורת ד' ניטל מהם א"י.

ובהעברת הפרשה שנים מקרא הוה ז"פ ק"ה שעולה חר"ב, דינחק אצינו ציך את עשו (תולדות כ"ז מ') ועל חרבן תחיה ואת אחיך תעזוב, והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל זוארך, וכתב רש"י כשיעצרו ישראל על התורה ויהיה לך פתחון פה להצטער על הצרכות שנטל, ופרקת עלו מעל זוארך.

ולזה נמסר חר"ב פסוקים בפרשת דברים בהעברת הפרשה שנים מקרא, לפי שא"י ניתנה צמנאי שיסמרו חוקיו ותורתיו ינצורו, ואחר שעזבו התורה שלט עליהם חרבו של עשו, והחריב ציהמ"ק וגירש את בני"י מארצם.

ספר משנה תורה משפיע יראת שמים

אלה הדברים, בעה"ט כתב, ס"ת מתיבה ראשונה בחמשה חומשי תורה, והם בראשית ואלה ויקרא ודבר' אלה עולין ירא"ת, ז"ש ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קי"א י') ובגימטריא תור"ה.

דיש לומר דהרה"ק מפרשיסחא אמר שספר משנה תורה משפיע יראת שמים, דבפרשת שופטים (י"ז י"ח) כתיב והיה כשצחו על כסא ממלכתו, וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלויים, והיתה עמו וקרא זו כל ימי חייו, למען ילמד ליראה את הוי"ה אלהיו, לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם, הרי נזכר כאן משנה התורה ויראה ע"כ.

ובערוך השולחן (סימן תרס"ד סי"א) כתב וקורין משנה תורה כליל הו"ר, מפני שצטט [בספר משנה תורה] עיקר אהבת ד' ויראתו.

ושפיר מוזן דברי בעה"ט שעס ס"ת של אות ה' בחיצת ואלה הדברים מזורף יראת, דמשנה תורה משפיע יראה.

אין הגלות מתכנסות אלא בזכות תורה שבע"פ

אלה הדברים, בספר האור החיים הקדוש כתב במקרא מועט [פסוק אלה הדברים] למד משה כללות יראת ה', ומדות ההגונות הנריכין להולכים בתורת ה', והם מדות תשעה, והשמיני תלמוד תורה בקציעות, כיעקב אצינו דכתיב (תולדות כ"ה כ"ז) ויעקב איש תם יושב אהלים, לא ללמוד עראי, והוא אומרו וחזרות הם חזרות ה' שהם בתי מדרשות עכ"ל.

ובפרשת קדושים (י"ט י"ז) כתב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, הנה ס"ת עמיתך ולא תשא עליו חטא, והוא ג"כ רמו שאם לא תוכיח את עמיתך, סוף תהיה מתאצל על חורבן ציהמ"ק כ"צ ימים.

כשהקב"ה משפיע לרבים אינו על חשבון של אחרים

ויברך אתכם כאשר דבר לכם (א' י"א) וכתב צעה"ט ויצרך צ' במסורה, ויצרך אתכם כאשר דבר לכם, וכתהלים (קמ"ה כ"א) תהלת ה' ידבר פי ויצרך כל צער שם קדשו לעולם ועד.

ויתבאר עפ"מ"ש בכתב סופר מה שאמר מ"ר יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים, ואמרו ישראל רבינו משה אתה נותן קצבה לזכרוננו, כי חששו שאם יתוספו אלף פעמים יקפחו הניתוספים פרנסתם ויהיה להם צממנוס, דכל שנתרצו האנשים במדינה יקופח פרנסת האחרים, ולכן נוחו אתה נותן קצבה לזכרוננו, שלא נשצ ברווחה צארנו, ולכן אמר משה רבנו ע"ה וה' יברך אתכם כאשר דבר לכם, שאמר ורדפו מכם חמשה מאה וכו', והצטייח ה' בזה שזכות הרצים העושים מצוה זכותם והשפעתם מרובה כהנה וכהנה, וא"כ ככל שיתוספו ישראל לא יקפחו הראשונים, ואדרבא יתוספו תוספת מרובה מאשר היה להם בתחלה, והיינו ויצרך אתכם כאשר דבר לכם עכ"ד.

וזאת תורת המסורה ויצרך אתכם כאשר דבר לכם, שכל שיתוספו ישראל לא יקפחו הראשונים, ואדרבא יתוספו תוספת מרובה מאשר היה להם בתחלה, וז"ש תהלת ד' ידבר פי ויצרך כ"ל צער שם קדשו, שהוא סיום של פותח את ידך ומשביע לכל חי רנון, וככל שיתוספו ישראל לא יקפחו הראשונים פרנסתם, רק כל צער כולם יצרכו לה'.

חטאו בכפלים מילי בסלע משתוקע בתרין

אל תתגרו צם כי לא אתן לכם מארנש עד מדרך קף רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר שעיר (צ' ה') וכתב רש"י ירשה לעשו מאצרהס, עשר עממין נתתי לו, שצעה לכם, וקיני וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחת מהם לעשו, והשמים לצני לוט בשכר שהלך אתו למצרים, ושחק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותו היא עשאו כצנו עכ"ד, ויש לדקדק למה נתן הקצ"ה לצני לוט שני אומות עמון ומואב על שחק ולא אמר שאשתו הוא, הלא די באחת ג"כ או עמון או מואב, כמו לעשו נתן רק שעיר לצד, כן היה ליתן לצני לוט אומה אחת או עמון או מואב, ולמה נתן לו שתי אומות בשכרו.

והנה פרשת דברים קורין תמיד קרוב לט"ז ונקרא שבת חזון, והנציא ירמיהו אמר (ט' י"ב) על מה אצדה הארץ על עוזם את תורתי אשר נתתי לפניהם, לזה נתן האור החיים הקדוש הרמו צפרשת דברים בשבת חזון על לימוד תורה, דציטול תורה היה סיבת אצידת הארץ.

אולם טובא גנוז בדברי האור החיים הקדוש, דצרכה (נו פ"ז ג') אמרו אין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, מ"ט שנאמר (הושע ח') גם כי יחנו בגוים עתה אקבצם, יחנו הוא מלשן תנו, דלימוד משניות שהוא שורש תורה שצ"פ סגולה לעורר הגאולה, וי"ל הטעם שהגאולה תלוי בתורה שצ"פ, דציט"ל דברים מציא מפתחתא דליכא (פתיחתא צ') שלא גלו ישראל עד שכפרו בתורה שצ"פ, וכיון שגלות צא מחסרון תורה שצ"פ יהיה הגאולה רק ע"י תורה שצ"פ.

ובספר פרי חיים (נשא) כתב לצאר הקרא צפרשת תולדות (כ"ה כ"ז) ויעקב איש תם יושב אהלים, אהלים קאי על שני אהלים של תורה, תורה שכתב ותורה שצ"פ, ותמן יסודו על דברי רש"י שכתב, תם, כלבו כן פיו, ל"צ מרמו על תורה שכתב שהם אות ראשון ואות אחרון בתורה והם לב, ופיו רומז לתורה שצ"פ, וז"ש ויעקב איש תם יושב אהלים שעסק בתורה שכתב ושצ"פ.

ולזה צא הרמו ותצירות צלימוד תורה בתצירות ה', כי יעקב צצינו שהיה איש תם יושב אהלים עסק בתורה שכתב ותורה שצ"פ, ורמו זה דוקא צפרשת דברים שהוא שבת חזון, שבת שמקוננים על חורבן ציהמ"ק לפי שכפרו בתורה שצ"פ, ואין כל הגליות הללו מתכנסות אלא בזכות משניות, דצלימוד תורה שצ"פ מתקנים פגם מה שכפרו בתורה שצ"פ שגרם החורבן.

לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל צעבר הירדן, צמדצר צערצה מול סוף צין פארן וצין תפל ולצן ותצרת ודי זהב, צפסוק הזה תמלא כ"צ תיצות כנגד כ"צ אותיות התורה.

ויש לדרוש כ"צ תיצות צפסוק זה לכ"צ ימי צין המצרים, דצמסכת שבת (דף קי"ט:) אמרו חז"ל לא חרבה ירושלים אלא על שלא הוכיחו זה את זה, והיה להם ללמוד ממ"ר שצפרשה זו הוכיח את ישראל, א"כ צעון שלא הוכיחו זה את זה נחרב ציהמ"ק ואנו מתאצלים כ"צ ימי צין המצרים, לכן בשבת חזון שקוראין פרשת אלה הדברים, שמשא הוכיח את בני ישראל נרמו כ"צ ימי צין המצרים, על שהם לא הוכיחו זה את זה.

ויש לבאר צע"ה, דמדרש רבה (איכה א' י"ז) אמרו חז"ל חטאו כפלים דכתיב חטא חטאה ירושלים, ולקו כפלים דכתיב (ישעיה מ' ב') כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה, ומתנחמים כפלים דכתיב (שם א') נחמו נחמו יאמר אלהיכם.

והענין שחטאו כפלים י"ל, דרש"י במסכת קידושין (דף ל"א:): כ' עה"פ (תהלים ע"ט א') מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיצעי ליה, שאמר אסף שירה על שכינה הקצ"ה חמתו צענים ואצנים שצדיתו ומתוך כך הותיר פליטה בישראל, שאלמלא כך לא נשתייר משונאי ישראל שריד וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו ויטא אש בציון (איכה ד' י"א) ע"כ.

ובספר זכרון יצחק (איכה אות ג') ביאר אומרים במסכת שבת (דף קי"ט:): לא חרבה ירושלים אלא על שלא הוכיחו זה את זה, דבמסכת יומא (דף ט:): אמרו חז"ל מקדש ראשון חרב מפני ג' דברים שהיו בו ע"ז ג"ע ושפ"ד, ונכשלו בצלו ג' עצירות לפי שהדיינים לא הוכיחו ע"ז, ואילו הוכיחו זה את זה היו מטיבים מעשיהם, לכן שפך חמתו על עצים ואצנים ולא על בני"י, כי מה היה להם לעשות אם הדיינים לא הוכיחו, וז"ל חז"ל לא חרבה ירושלים - וישראל ניזולו - אלא לפי שלא הוכיחו זה את זה וזה חטאם, ולכן לא כלה אותם רק חרב את ביהמ"ק עכ"ד.

ובמסכת מגלה (דף י"ח.) אמרו חז"ל מלה בסלע משתוקא בתרין הרי ששתיקה מכונה תרי, וז"ל חז"ל חטאו כפלים שנאמר חטא חטאה ירושלים, שחטאו במדת השתיקה שעליה משלמין כפלים, שחטאו בזה שלא הוכיחו זה את זה, ולכן לקו כפלים, ולכן היה מקום לכבוש מדת הדין עליהם ולא כלה אותם רק גלה אותם מא"י, ומתנחמים כפלים שנאמר נחמו נחמו יאמר אלהיכם.

ובבבן יצואר שהקצ"ה נתן לעשו הר שער לצד, ולצני לוט נתן שתי אומות עמון ומואב, דעל שתוקא משלמין תרין.

על המן לא ברכו ברכה כי היה נבלע באבריהם

אכל כסף תשצני ואכלתי ומים כסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי (צ' כ"ח) והקשה בקדושת יואל (פנינים אות ו') הרי היה להם צמדצר מן ולמה ראו לקנות מהם מזון מאכל טבעי.

ותירץ דצני ישכר (מאמר השבתות מאמר ג' אות ג') כתב שעל אכילת מן לא ברכו שום ברכה, דתכלית הברכה הוא להוציא הניצוצות מן המאכל ולצרר מהפסולת, אבל המן ל"ה צו פסולת דנבלע באבריהם ע"כ לא ברכו על המן עכ"ד, ולפי"ז נחסר להם ממאה

ברכות כיון שלא ברכו על המן, לכן ראו לקנות מהם אוכל טבעי ולצרך עליהם להשלים מאה ברכות עכ"ד רביה"ק.

וירמז שכן ס"ת כס"ף תשצני ואכלתי עולין מאה, להורות שראו לקנות מהם אוכל כדי לצרך עליהם ויהיה להם מאה ברכות.

בשבת צריכין לתקן כ"ה שעות ביטול תורה של ימות החול

כתב הטור באו"ח (סימן קי"ח) ברכה י"ד בשמו"ע הוא בונה ירושלים וכו' וזה כ"ד תיבות כנגד כ"ד אותיות שצפסוק בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס עכ"ל הטור, ולפי נוסח שלנו יש זה כ"ה תיבות, דאנו מוסיפין תיבת עזדך ואומרים וכסא דוד עזדך מהרה לתוכה תכין.

ולבאר החשבון של כ"ה תיבות בצרכת ולירושלים עירך י"ל, דהמולדות כ' בפרשת צהר לבאר מ"ש הבית יוסף (או"ח סימן רפ"ח) לחלק בין פועלים לבין ת"ת, שהפועלים ישלימו בשבת ביטול תורה של כל השבוע, דהקדמונים כתבו לחלק כ"ד שעות היום לג' חלקים, ח' שעות בתורה ותפלה, וח' שעות במשא ומתן, וח' שעות בשניה, וסימנך א"ז תשכיל, א"ז תלית, א"ז ישנתי.

ובאמת ג' תפלות בג' שעות בכל יום מתפללין גם הפועלים, א"כ מצטלין מתורה בכל יום ה' שעות, ועולה לה' ימים כ"ה שעות, כי בער"ש גם הת"ח מצטלים מהתורה, כמ"ש בטור או"ח (סימן ר"ג) ישכים לעסוק בצרכי שבת, וא"כ שבת לילו ויומו שיש בו כ"ד שעות, ועם תוספת שעה אחד שצריך להוסיף מחול על הקודש עולה כ"ה שעות, א"כ שפיר משלים בשבת כ"ה שעות אלו עבור כל השבוע, הגם דשבת עצמו צריך השלמה עכ"ד.

ובמסכת שבת (דף קי"ט:): איתא, אמר אביי לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחללו זה את השבת שנאמר ומשבתותי העלימו עיניהם, ובמסכת צ"מ (דף פ"ה.) איתא, א"ר יהודה א"ר מ"ד (ירמיה ט' י"ב) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגידה על מה אצדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו וכו' עד שפירשו הקצ"ה בעצמו, שנאמר ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם, א"ר יהודה א"ר שלא ברכו בתורה תחילה, ואילו היה שומרים שבת היו מתקנים ביטול תורה של כ"ה שעות בשבוע, אבל לפי שחללו השבת לא תקנו ביטול תורה של כ"ה שעות בשבוע, לכן אומרים כ"ה תיבות בצרכת ולירושלים עירך, לעורר שבשבת חילול שבת ביטול כ"ה שעות בתורה וכשיתקנו זאת נזכה לציהמ"ק.

yonafriedman@thejnet.com